

Vaqif Yusifli
Filologiya elmləri doktoru

Qəzəl dünyamızın Mahcamalı

Mahcamal Babayeva... Bu ad, bu imza, bəlkə də çoxlarına tanış deyil, amma onu

tanıyanlar, qəzəllərini sevə-sevə oxuyanlar da az deyil.

O, ixtisasına görə kimyaçıdır, 1974-cü ildən AMEA-nın Neft-kimya prosesləri institutunda çalışıb, əmək fəaliyyətinin son 11 ilini Müdafiə Sənayesi Nazirliyinin Elmi-tədqiqat institutunda böyük elmi işçi kimi fəaliyyət göstərüb, institutun təkmilləşmə kurslarında mühazirələr oxuyub.

Mahcamal Babayeva kimyaçı olsa da, həmişə ürəyi şeirlə çırpınıb. Amma illərlə yazdığı şeirləri bir kimsəyə göstərməyib. Nəhayət, 2002-ci ildə ədəbi-mühitə qədəm basıb, "Qobustan" dərgisində "Səttar Bəhlulzadənin heykəli önündə" şeirini çap etdirib. 2006-cı ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür.

Mahcamal xanım Bakı-Abşeron ədəbi mühitinin yetirməsidir. O, klassik poeziyaya həvəs göstərüb. Çox maraqlıdır ki, qəzəl yazan hər hansı şair ilk növbədə, əruz vəznini yaxşı mənimsəməlidir. Mahcamal xanım əruzunu bilir. Görünür, içində musiqi, ritm, ahəng güclü olub ki, əruzda onun qaydalarına yiyələnə bilib. Cəmi iki şeir kitabı çıxıb. "Hələ də gec deyil" (2024) kitabında onun qəzəlləri, müxəmməsləri, təxmisləri, məsnəviləri, müstəzadları toplanıb.

İndiki çağda qəzəl yazmaq hünər istəyir. Özü də qadın şairlər üçün. Amma çox zəngin Azərbaycan poeziyasının bu sahədə də müəyyən təcrübəsi var. Hələ XIX əsrdə Natəvan xan qızı, Fatma xanım Kəminə, Heyran xanım gözəl qəzəllər yazmışlar. Elə XX əsrdə də bu ənənə davam edib. Nigar xanım Rəfibəylinin şeir yaradıcılığında qəzəllərə rast gəlirik. Bu çağlarda isə Gülnarə Munis, Xatirə Xatun, Mahi, Lilpar kimi qəzəlçi qadınlar var. Gülnarə Munis Divan yarıdan ilk qadın şairdir, Lilpar Cəmşid qızı da bu yaxınlarda Divanını ədəbi ictimaiyyətə təqdim etdi.

Mahcamal xanımın qəzəllərinə gəldikdə isə... Onun qəzəlləri XXI əsrin "köhnə formada" təzə söz demək şücaətini əks etdirir. Qəzəllərinin əsas mövzusu ənənəyə sadiq olaraq sevgidir, amma digər mövzular da bu qəzəllərdə əks olunur. Xüsusilə, Vətən və Qarabağ mövzusu.

*Verdin sən özün bizlərə fürsət Qarabağda,
Cəng eləyək, Allah, qısa müddət Qarabağda.*

*Şimşəkləri oynatdı igidlər göy üzündə,
Cəmləndi bütün ələmi-diqqət Qarabağda.*

*Bərbad olan Ağdam, Şuşa azad olub, ey can,
Dünya görəcək bir təzə cənnət Qarabağda.*

*Ver Mahcamala zərrəcə möhlət, ey İlahi,
Qoy bir kərə etsin o səyahət Qarabağda.*

Mahcamalın qəzəllərinin bir çoxu Vətənə, bax bu müstəqil Azərbaycanımızın tərənnümünə həsr edilib. Baxın:

*Gələm mən bir ovuc torpaq olam, Mahcamalam
Öpərəm torpağı mərd, olmayasan xor Vətənim.*

Mahcamal xanım həm də muğamlarımızı və muğam sənətkarlarımızı vəsf edir:

*Ol muğam sirlə məqam, dürlü kəlam xanəsidir,
Xoş məram ilə xanədə zil, bəm yaradır.*

*Feyziyə etmədə cün cümlə cahan məstü xumar,
Kim deyib ki, muğam nalədi, min qəm yaradır.*

*Bu o eşq, Zülfi, Seyid, Xanı, Nərimanı olub
Çün sələflərlə xələf sirlərə həmdəm yaradır.*

*Ləhni, Davudi xuda bəxş eləyibdir cahana,
Bu cahan mülkünü Qurban ilə Bəhrəm yaradır.*

*Var olub, var olacaq Azərbaycanda muğam,
Mahcamal, can da fəda, can belə ələm yaradır.*

Mahcamal xanımın qəzəllərində Vahid ədəbi məktəbinin təsirini duyuruq və bu da təsadüfi deyil, çünki Bakı-Abşeron qəzəlçilərinin əksəriyyəti Vahidin qəzəl ruhunu yaşadıblar. Vahid kimi sadə, anlaşıqlı, amma içi mənalara dolu qəzəllər yazıblar. Baxın:

*Eşqin mənə ey can, verib ad-sanı deyirlər,
Hər kəs belə üzmez yar üçün canı deyirlər.*

*Sevmiş bu könül bir kərə eşqi ilə, hünərvər,
Göndərdi fələk min kərə hicrani deyirlər.*

*Qəlbim yenə dövr etmədə, cün cövrü ələmdir,
Tək Yusifə məskəndir, o zindani deyirlər?!*

*Gər Mahcamalın səbrinə hicran da məəttəl,
Göndərdi sitəm-qəmləri əlvani deyirlər.*

Mahcamal xanım Ulu Natəvan kimi gülləri, çiçəkləri çox sevir. Natəvan "Qərənfil" qəzəlini yazmışdı. Mahcamal isə bənövşəyə həsr edib bir qəzəlini və içindəki, ruhundakı bənövşəni şeirə çevirib.

*Boynun yenə bükülmüş o xəyallarda gəzən gül,
Salmış güzarin bir təzə gülzərə bənövşə.*

*Bumbuz o bəyaz qar sənə məskəndi, tayın yox,
Tək sənə hünərvər, görüb hər yara bənövşə.*

*Verdikcə bahar müjdəsin ellər səse düşmüş,
Gər Mahcamalın meyli kaman, tarə bənövşə.*

Onun məsnəviləri də poetik baxımdan diqqəti cəlb edir. Məsnəvidə hər bənddə iki-iki qafiyələnmə üsulu var. Məsələn, bu strukturu saxlamaqla bitmir, əsas odur ki, fikir yetkinliyi ola. Onun məsələn, "Tut ağacım" məsnəvisi forma ilə məzmun ahəngdarlığını özündə əks etdirir.

*Əllərim tut ağacından tutub, ağı tut yemişəm
Basmışam bağrıma, hər tac budağa can demişəm.*

*Yamyaşıl tağda ləli-yaqut olur xar tutumuz,
Qan gəlir qanımıza, bir təzə hal, cahı-cəlal.*

Mahcamal xanımın təxmisləri haqqında xoş sözlər söyləyə bilərik. Təxmisin forması müxəmməs kimidir, amma ilk üç misrada müəllifin öz misraları gəlirsə, dördüncü və beşinci misralar hansısa şairin qəzəlindən gəlir.

Məsələn Füzulidən təxmisi:

*Ey fələk, zülmün ilə soldu güllüstan, çəmənim,
Nə ötür bülbülü şeydam, nə gülüm məst edənim.*

*Nə lüzüm ki, yox ikən sevgili canan bəzənim,
"Pənbeysi-dəği-cünun içrə nihandır bədənim
Diri olduqca libasım budur ölsəm kafənim".*

Qeyd edim ki, Natəvana, Vahidə, Böyükəğa Qasımzadəyə, Nigar Rəfibəyliyə, Bəxtiyar Vahabzadəyə, Ənvər Nəzəriyə də (daha doğrusu, onların qəzəllərinə) belə təxmislər yazılıb.

Mən qəzəl dünyamızın Mahcamalına yeni-yeni gözəl qəzəllər, müxəmməslər, mürəbbelər yazmağı arzulayıram. Və inanıram ki, o, hələ çox sənət uğurları qazanacaq.